

Psiquiatria forense

Rosa M. Pérez Pérez

PID_00202728

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Concepte i objectius	9
2. La prova pericial psiquiàtrica i l'informe psiquiàtric forense	13
2.1. La prova pericial psiquiàtrica	13
2.1.1. Objectius	14
2.1.2. Indicacions	14
2.1.3. Tècnica	15
2.2. Informe psiquiàtric forense	16
3. Psiquiatria i dret penal	18
3.1. Imputabilitat	18
3.1.1. Concepte	18
3.1.2. Bases psicobiològiques	19
3.1.3. Criteris jurisprudencials	20
4. Psiquiatria i dret civil	22
4.1. Capacitat civil	22
4.1.1. Concepte	22
4.1.2. Causes d'incapacitat	23
4.2. Intervenció medicolegal	24
4.2.1. Actes d'especial transcendència a efectes civils	26
4.3. Internament psiquiàtric	27
4.3.1. Classes	27
4.3.2. Intervenció medicolegal	29
Exercicis d'autoavaluació	31
Solucionari	33
Bibliografia	34

Introducció

La valoració de l'estat mental de les persones que interaccionen amb l'Administració de justícia ha estat, històricament, una qüestió de gran transcendència.

Una disciplina fonamental que aporta coneixements per a resoldre les derivades que puguin sorgir és la **psiquiatria forense**.

Aporta els coneixements psiquiàtrics i psicopatològics que auxiliïn en el vessant pràctic d'aplicació de les lleis i també col·labora en el perfeccionament i l'evolució d'aquestes lleis.

La prova pericial psiquiàtrica és una de les més sol·licitades pels jutges i tribunals en la pràctica forense diària. És freqüent dur a terme exploracions forenses de l'estat mental de qui ha de declarar per a indicar si ho pot fer o si no, o si la persona que ja està declarant pot patir una patologia psiquiàtrica perquè s'evidencia algun tret o indicador d'alteració psíquica fora dels límits de la normalitat. En altres casos se sol·licita la valoració de l'estat mental del subjecte, imputat o pendent de judici oral en relació amb els fets que s'enjudicien. Aquestes situacions són molt freqüents en la jurisdicció penal, i la prova pericial es fa amb la finalitat de determinar l'estat mental del subjecte en el moment d'haver realitzat els fets que són matèria d'enjudiciament penal, és a dir, si n'era responsable criminalment o estem davant una modificació d'aquesta responsabilitat, la qual cosa en la pràctica es denomina *modificació de la imputabilitat*.

El terme **imputabilitat** no apareix recollit en el Codi penal i, a més a més, és un terme jurídic.

La medicina legal informa de les seves bases psicobiològiques, que són els pilars fonamentals sobre els quals s'estableix la intel·ligència i la voluntat.

Habitualment la intervenció en pericials psiquiàtriques dels metges forenses és més freqüent en la jurisdicció penal, ja que com que són funcionaris públics, són requerits d'ofici. Quan les pericials psiquiàtriques són sol·licitades en el camp del dret civil, un dret privat, els metges forenses hi solen intervenir menys.

Però hi ha excepcions clares i determinades judicialment, com són la intervenció en els processos de declarar la **incapacitat civil** i en el procediment de l'**internament psiquiàtric involuntari** regulat per aquesta via. Ateses les

característiques d'aquest camp del dret, és freqüent que les pericials psiquiàtriques les duguin a terme psiquiatres o perits mèdics requerits amb aquesta finalitat.

Per a l'estudi psiquiàtric forense, el mètode utilitzat és l'entrevista clínica psiquiàtrica; s'estudien totes les funcions psíquiques i s'apliquen les proves psicomètriques que es considerin necessàries (solen ser tests o proves d'estudi d'intel·ligència i personalitat). Aquest exercici mèdic pericial s'ha de complementar amb informes psicològics i també socials de la persona que s'estudia i del seu entorn. Cal estudiar els documents de l'expedient, la declaració, l'atestat policial, les declaracions testificals, etc. A més a més, s'han d'utilitzar les proves complementàries pròpies de la medicina per a poder establir el diagnòstic de l'estat mental que es perita. Cal no oblidar també que la prova pericial psiquiatricoforense es realitza sempre *a posteriori* i per tant la dificultat augmenta.

Objectius

- 1.** Adquirir coneixements bàsics de psiquiatria forense, del concepte que enclou i de les relacions del seu contingut amb les diverses branques del dret.
- 2.** Reconèixer i valorar la prova pericial psiquiàtrica i les característiques i repercussions que té.
- 3.** Analitzar l'informe psiquiàtric forense i les parts formals de què consta, a més de conèixer els diferents continguts segons la prova pericial exigida.
- 4.** Relacionar el terme jurídic d'*imputabilitat* amb les bases psicobiològiques pertinents i l'aplicació que té en la pràctica penal.
- 5.** Conèixer les qüestions medicolegals que tenen una repercussió especial en el dret civil –la incapacitació civil i els internaments psiquiàtrics.

1. Concepte i objectius

Concepte

La **psiquiatria forense** és una branca de la medicina legal i forense que comprèn el conjunt de coneixements psiquiàtrics i pericials necessaris per a resoldre els problemes que planteja el dret, tant en l'aplicació pràctica de les lleis com en la seva evolució i perfeccionament.

Estudia els problemes psicològics i psiquiàtrics que es plantegen en el dret i intenta aclarir els casos en què alguna persona, per l'estat especial de la seva salut mental, necessita una consideració especial davant la llei. D'aquesta manera, contribueix a una administració de justícia millor, ja que informa els jutges i els tribunals sobre aspectes específics que li són propis.

Objectius

Si bé la psiquiatria clínica és l'especialitat mèdica que s'encarrega del diagnòstic, la prevenció i el tractament de les malalties mentals, i també de certs trastorns de la personalitat i la conducta, la psiquiatria forense té un caire pericial tot i que no pot obviar etapes i objectius clínics com els següents:

- Avaluar i diagnosticar el quadre psiquiàtric o psicopatològic.
- Establir la naturalesa, les causes etiològiques dels símptomes que s'observen i la classificació corresponent, i definir el trastorn mental. Clínicament, conèixer i valorar el pla terapèutic.
- Els textos legals contenen referències a trastorns mentals o estats mentals alterats en els subjectes. És necessària l'aportació medicolegal per a esclarir els estats mentals de les persones.
- Les exigències medicolegals deriven en les consideracions forenses expressades en la perícia que l'Administració de justícia sol·licita. En alguns casos es facilita la interpretació d'informes psiquiàtrics, es coopera en els interrogatoris i les declaracions dels psiquiatres.
- En les relacions de la psiquiatria i les diverses branques del dret, s'ha de considerar la prova pericial psiquiàtrica que pot ser sol·licitada.

Per tant, el diagnòstic en psiquiatria i l'aplicació medicolegal posterior té un gran interès forense.

La manera clàssica d'agrupar les malalties mentals és la de **Kraepelin**, que va establir els **tipus de patologia psiquiàtrica** següents:

1) Psicosi: trastorn mental d'etiologia psíquica o orgànica, amb desorganització profunda de la personalitat, alteració del judici crític i de la relació amb la realitat.

a) Psicosi exògena

- Orgànica d'origen cerebral i
- simptomàtica d'origen no cerebral.

b) Psicosi endògena

- Esquizofrènia.
- Psicosi maniacodepressiva.
- Paranoia.
- Psicosis atípiques i marginals.

2) Neurosi: alteracions del psiquisme que no presenten una desorganització important de la personalitat. Inclou desenvolupaments vivencials anormals o "desenvolupaments neuròtics", reaccions anormals o "reaccions neuròtiques".

3) Anomalies constitucionals de la personalitat: inclouen oligofrènies i personalitats psicopàtiques, definides per Schneider com "les que pateixen per la seva anormalitat o que a causa d'aquesta fan patir els altres".

Malgrat que la descripció clàssica és molt didàctica, la classificació de Kraepelin avui dia no és aplicable clínicament i tampoc medicolegalment. Actualment s'utilitza la **Classificació internacional de malalties mentals** a fi d'establir el diagnòstic amb criteris homogenis i uniformes.

- **DSM-IV-TR**. Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals de l'Associació de Psiquiatria Americana.
- **CIE-10-MC**. Classificació internacional de malalties de l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

Totes dues classificacions són hereves de la nosotàxia psiquiàtrica de Kraepelin, encara que adaptades als nostres dies en relació amb el progrés en la recerca psiquiàtrica. Com a diferència en aquestes classificacions es pot ressaltar

que, mentre que la DSM-IV-TR només s'ocupa de la classificació i de criteris diagnòstics dels trastorns mentals, la CIE-10-MC comprèn totes les malalties amb un capítol específic, el capítol 5, dedicat als trastorns mentals.

Pel que fa a l'aplicació i la utilitat en la pràctica forense d'aquestes classificacions, com a manual d'utilitat diagnòstica sobretot ens serveix el DSM-IV-TR, que és el més utilitzat en el nostre àmbit. Les classificacions es basen en un sistema multiaxial, de manera que es disposa de diversos eixos –l'àrea somàtica de l'individu, l'àrea social, laboral o familiar, etc. Les classificacions tenen un gran interès científic, però l'argumentació de l'informe psiquiàtric forense i la seva aportació pericial a l'Administració de justícia es basa a establir la relació del diagnòstic de l'estat mental, patològic o no, alterat o no, del subjecte en relació amb el moment de l'acció i amb el fet judicial que s'està enjudiciant i que requereix l'aportació psiquiàtrica forense.

Estats mentals clínic i forense	
Clínic	Forense
Diagnòstic, pronòstic i terapèutic	Finalitat valorativa, no és exclusiu el diagnòstic
No vinculat a cap fet concret	Vinculat a fets determinats
Referit al moment de l'exploració	Referit al moment dels fets
S'ajusta a nosologies	S'ajusta a criteris legals o jurisprudencials
Psiquiatres o metges	Forenses i juristes
Descriptiu per al diagnòstic	Interpreta criteris conductuals

La prova **pericial forense psiquiàtrica** comprèn la realització d'una **entrevista clinicopsiquiàtrica**, l'**exploració física** i les **proves paraclíniques i complementàries**.

L'entrevista clínica és el principal mitjà d'avaluació del pacient psiquiàtric, si bé l'**entrevista psiquiàtrica** en l'àmbit forense té unes certes peculiaritats: hi ha circumstàncies diferents, pel que fa al pacient, que no acudeix de manera voluntària o espontània al reconeixement. De vegades, el lloc i el temps són també diferents i, en alguns casos, hi ha la presència de persones com la policia, el jutge o el fiscal que condicionen la relació durant l'entrevista. Les fonts d'informació no solament són mèdiques o clíniques, sinó que són més àmplies i també es tenen en compte diligències policials, documents judicials com ara declaracions o documents aportats a l'expedient, informes socials, etc. Consta dels elements següents:

1) **Anamnesi clínica**. Es tracta de recollir dades personals, antecedents personals i familiars i antecedents patològics.

2) Exploració psicopatològica. Consisteix a avaluar l'estat de les funcions psíquiques i detectar i descriure les anomalies que tenen. Per a avaluar l'estat psicopatològic d'un pacient utilitzem l'observació, la conversa, l'exploració pròpiament dita, per mitjà de la qual s'examinen les diverses manifestacions de funcions: l'actitud, l'aspecte, la higiene, l'estat de la consciència, la capacitat de fixar i mantenir l'atenció, l'orientació autopsíquica o al·lopsíquica, la memòria de fixació i evocació, el pensament –tant el seu curs com el contingut, la sensopercepció, l'estat afectiu o l'estat d'ànim, el llenguatge, la mímica i la capacitat motora, la funció de la intel·ligència i les capacitats d'abstracció, la comprensió, la crítica i l'anàlisi. I l'estudi dels trets de la personalitat.

L'exploració psicopatològica s'ha de fer d'una manera global. Cal analitzar totes les funcions psíquiques, però amb característiques individualitzades en cada cas. A més a més, podem obtenir informació important de persones properes que poden aportar detalls sobre la conducta o el comportament del pacient.

3) Proves o exàmens específics psicomètrics. Sobretot, proves o tests d'estudi de la intel·ligència i de la personalitat.

4) Exploració física. Consisteix a observar determinats signes i símptomes; són molt interessants l'exploració neurològica i l'exploració somàtica per a descartar processos que puguin afectar la funció cerebral.

5) Altres proves. Proves paraclíniques, proves analítiques, l'electroneurofisiologia, la radiologia, etc.

Totes aquestes característiques de l'exploració psiquiàtrica forense adquireixen valor real quan queden integrades amb la resta d'informació i es fa una valoració global del pacient i del fet judicial en estudi.

2. La prova pericial psiquiàtrica i l'informe psiquiàtric forense

2.1. La prova pericial psiquiàtrica

La **prova pericial psiquiàtrica** és un dels mitjans de prova, en el procés judicial, que s'utilitza com un instrument per a aconseguir la veritat. Des del punt de vista processal, es pot definir com un conjunt de mitjans dels quals es valen les parts per a convèncer el jutge o el tribunal.

És una de les possibilitats de prova que es poden realitzar per part d'un expert en una branca del saber, que aporta al jutge els coneixements que li faciliten l'esclariment dels fets.

La prova pericial psiquiàtrica és una de les proves pericials que més se sol·liciten en la pràctica medicolegal.

El peritatge mèdic en general, i el psiquiàtric en particular, està regulada tant per la Llei d'enjudiciament criminal (LECr) com per la Llei d'enjudiciament civil (LEC), que estableixen el marc del peritatge, l'elecció i els requisits dels perits, la seva actuació, les causes de recusació, etc.

Històricament se sap que una consolidació inicial de l'aplicació de la perícia mèdica a les necessitats de la llei apareix, sobretot, a l'edat mitjana. A Espanya amb *Las Partidas* d'Alfons X de Castella al segle XIII, i anteriorment, amb el *Fuero Juzgo*, visigot, de la meitat del segle VII, o amb els Usatges de Barcelona del segle XI. No solament es fan aportacions al nostre territori, sinó també hi ha influències italianes, germàniques i franceses en matèries diverses, però també en qüestions referides a l'estat mental de les persones i de les quals es podria inferir que se'n valorava la repercussió en l'àmbit penal i civil del dret.

Exemple històric de peritatge psiquiàtric

L'examen psiquiàtric de Joana la Boja, la qual segons es descriu no va arribar a ser invalidada per les Corts del Regne però tampoc no va arribar a governar; va romandre durant llargs anys tancada a la part alta d'una torre.

També des del segle XIV a la Corona d'Aragó ja existien perits mèdics en els tribunals de justícia per a diferents casos, entre els quals la malaltia mental i al final del segle XIV i al segle XV existia una certa pràctica habitual de peritatge (dessorpitació) en l'activitat judicial de Lleida segons descriuen els historiadors Camps Clemente i Camps Surroca. No obstant això, l'aportació legislativa més

important és la *Constitutio criminalis Carolina* (1532), on a més d'elements essencials en la comprovació del delictes, consta la necessitat de peritatge mèdic en alguns actes realitzats per malalts mentals.

2.1.1. Objectius

L'objectiu principal és proporcionar la informació necessària al jutge o tribunal sobre l'avaluació científica de les anomalies, alteracions o trastorns psíquics, i de la seva posada en relació amb la qüestió legal de què es tracti. Auxiliar amb l'informe el jutge i les parts, i d'aquesta manera contribuir a l'aplicació correcta del dret. Les actuacions pericials són totes les que, sense finalitat terapèutica, són sol·licitades segons el que disposa la llei.

2.1.2. Indicacions

No hi ha unes indicacions o limitacions concretes. És aplicable en diversos àmbits legals, però és especialment freqüent en els àmbits penal i civil, i també en el laboral.

1) Dret penal

- Informar de les bases medicobiològiques de la imputabilitat de l'encausat per l'existència d'anomalia, alteració o trastorn en relació amb el que estableixen els articles 20 i 21 (eximents i atenuants de la responsabilitat criminal) del CP.
- Observació, estudi i diagnòstic de persones que, després de cometre un delictes, fan mostres de patir algun trastorn psíquic previ a la comissió del delictes, durant el delictes o amb posterioritat a aquest, fins i tot quan s'iniciï el judici o es compleixi la condemna.
- Valoració de mesures de seguretat de caràcter medicopsiquiàtric aplicades després de l'admissió d'algunes de les causes que modifiquen la responsabilitat criminal.
- Avaluació del testimoniatge d'autor, víctima o testimoni.
- Avaluació de la capacitat processal. La competència per a assistència a judici oral, tant en processaments com en víctimes i testimonis.
- Avaluació de lesions o seqüeles psíquiques i de les seves repercussions.
- Avaluació davant casos de falses denúncies o imputacions, sospita de simulació, en agressions sexuals, estafes, etc., tant dels autors com de les víctimes.

- En cas de mala praxi psiquiàtrica.
- És molt important l'atenció i avaluació de la víctima (victimologia).

2) Dret civil

- Internaments psiquiàtrics involuntaris. Revisió de la permanència d'aquests internaments.
- Incapacitació civil de les persones.
- Capacitat de testar, d'atorgar poders, de prestar consentiment matrimonial o de celebrar contractes o altres documents jurídics civils.
- Avaluació de la idoneïtat dels cònjuges per a la guarda i custòdia dels fills en cas de separació, divorci o nul·litat matrimonial.
- Avaluació de casos de sol·licitud d'esterilització d'un presumpte incapaç.

3) Dret laboral

- Avaluació de trastorns psíquics en relació amb la repercussió en el món del treball i la seva repercussió judicial. Incapacitat o reclamació d'altres prestacions a la Seguretat Social.

4) Dret contenciós administratiu

- Valoració de la capacitat per a obtenir el permís de conduir o el permís d'armes.
- Valoració de la capacitat o incapacitat en les forces i els cossos de seguretat de l'Estat, o en llocs de l'Administració; o situacions de discrepàncies sobre les resolucions dictades per organismes administratius.

2.1.3. Tècnica

No hi ha cap mètode ni tècnica definits. Son les tècniques habituals que s'utilitzen per als casos psiquiàtrics en general, però s'hi afegeixen unes característiques concretes:

- 1) Estudi de les actuacions.
- 2) Exploració clínica i diagnòstica psiquiàtrica.

3) Estudi de l'acte delictiu. És essencial en la pràctica del peritatge psiquiàtric, ja que un dels seus objectius ha de ser establir la relació de causalitat que hi pot haver entre el fet delictiu i la possible psicopatologia que pugui tenir el subjecte.

2.2. Informe psiquiàtric forense

L'informe psiquiàtric forense és un document medicolegal de gran transcendència que ha de ser emès en un llenguatge clar i comprensible per al món jurídic.

La redacció de l'informe no respon a cap criteri específic, tot i que sí que hi ha una estructura formal; pel que fa al contingut, segons l'estil personal i els coneixements necessaris o el que se sol·licita o exigeix, és més o menys extens.

Com a parts estructurals pròpies de l'informe psiquiàtric forense es recullen les següents:

1) **Preàmbul.** Hi consten les dades de l'autoritat judicial que la sol·licita, l'extensió i els termes i, sobretot, l'objecte de la prova pericial sol·licitada, la identificació de la persona sobre la qual se'ns ha ordenat fer l'informe psiquiàtric i les dades del perit. També, el temps i el lloc de la pràctica pericial.

2) **Metodologia.** S'hi expressen les tècniques i els mitjans dels quals s'ha valgut el perit en la prova pericial, i també els documents consultats.

3) **Antecedents personals i patològics.** S'hi recullen els esdeveniments biogràfics d'una manera descriptiva, no valorativa.

4) **Exploració psíquica actual.** S'aporta informació obtinguda durant l'exploració, l'entrevista personal, l'exploració psicopatològica, les entrevistes amb familiars, l'estudi d'informes mèdics a conseqüència d'actuacions recents i el resultat de les proves complementàries que hàgim practicat dins de la prova.

5) **Consideracions medicoforense.** En aquest apartat es fa una valoració. S'hi inclouen els judicis, la valoració psicopatològica, la relació no descriptiva sinó crítica entre l'estat mental actual i els antecedents i el fet jurídic en estudi. La significació patològica i l'exposició d'estudis comparatius o bibliografia. Es fa un judici diagnòstic, també un judici sobre les repercussions que tenen les manifestacions psicopatològiques en les funcions psíquiques i en la conducta del subjecte i es relaciona amb la conducta jutjada. En alguns casos, es duu a terme un judici pronòstic i també terapèutic.

6) Conclusions. És la part final de l'informe. Hi solen constar afirmacions o negacions establertes de manera numerada o classificada i que representen el que s'ha conclòs després de relacionar tot l'estudi previ, personal i del fet jurídic en estudi i les consideracions forenses basades en judicis científicopsiquiàtrics.

7) Fórmula final. És la fórmula de ratificació i signatura davant el jutge, i en presència del secretari judicial.

Una vegada emès l'informe, en el moment del judici oral l'exposem verbalment, com a declaració que es presta sempre sota jurament, i amb caràcter oficial que obeeix a un mandat judicial.

3. Psiquiatria i dret penal

Dins el camp del dret penal, el peritatge psiquiatricoforense té com a objectiu fonamental establir relacions de causalitat psíquica entre els homes i les seves accions, és a dir, establir la imputabilitat com a requisit previ de la responsabilitat i de la culpabilitat en cas d'accions delictives.

3.1. Imputabilitat

3.1.1. Concepte

La **imputabilitat** és un concepte jurídic de base psicobiològica. Imputar un acte és atribuir-lo a algú, cosa que jurídicament equival a l'obligació de sofrir les conseqüències penals que assenyala l'ordenament legal per la realització d'un acte delictiu.

Perquè es pugui produir aquesta acció no solament cal que el subjecte hagi estat la causa del fet, sinó també i sobretot que n'hagi estat la causa moral.

Es dedueix que en la **imputabilitat** coincideixen un concepte jurídic i un de psicològic, per la qual cosa la podem definir com:

el conjunt de condicions psicobiològiques de les persones, requerit per les disposicions legals vigents perquè una acció sigui compresa com a causada psíquicament i èticament per aquestes condicions.

Així mateix, del concepte d'*imputabilitat* depenen dos conceptes més, que són la responsabilitat i la culpabilitat.

Podem definir el terme **responsabilitat** com l'obligació de reparar i satisfer per un mateix o en alguns casos especials, per algú altre, la pèrdua causada, el mal inferit o el dany originat. I el terme **culpabilitat** s'entendria com el judici de reprovació per l'execució d'un fet contrari al manat per la llei, o, en darrer terme, la declaració feta pels tribunals de justícia que un individu és creditor a la imposició d'una pena.

La culpabilitat i la responsabilitat són termes estrictament jurídics; en canvi, la **imputabilitat** és un terme juridicobiològic. S'aconsella que medicolegalment no s'utilitzi i no sigui expressat estrictament en la perícia sinó que s'expressin

les valoracions forenses de les bases biològiques i psicològiques del concepte d'*imputabilitat*, que és el que entra dins el camp de la competència medicolegal.

3.1.2. Bases psicobiològiques

En la valoració medicolegal de la definició d'*imputabilitat*, les **condicions psicobiològiques** són el més important, que comprenen els caràcters psíquics i biològics.

Es refereix a una manera de ser del subjecte, a un determinat estat d'aquest i a un conjunt de condicions psíquiques que posseeix en el moment de l'execució d'un fet antijurídic, que el capaciten per a respondre d'aquest davant el poder social.

Implica la concurrència d'unes condicions mínimes, que són absolutament necessàries perquè una persona pugui respondre dels seus actes. Aquestes condicions són les següents:

- Un estat mínim de maduresa, tant fisiològic com psíquic.
- Plena consciència dels actes que es realitzen.
- Capacitat de voluntarietat.
- Capacitat de llibertat.

Des del punt de vista psicopatològic i d'interès medicolegal, s'extrapola als aspectes següents:

1) Que en el moment de l'execució del fet el subjecte posseeixi la **intel·ligència** i el discerniment dels seus actes.

2) Que tingui la llibertat de la seva **voluntat** i del seu lliure albir, és a dir, la facultat del poder d'escollir entre els diversos motius de conducta que es presentin davant el seu esperit i de determinar lliurement la potència de la seva voluntat.

Per tant, **la intel·ligència i la voluntat són les bases psicobiològiques de la imputabilitat penal**. Quan totes dues s'hagin abolit o estiguin greument pertorbades, la imputabilitat es modifica o s'anul·la. És imputable qui té capacitat de comprendre l'il·lícit del fet o d'obrar de conformitat amb aquest enteniment.

En conseqüència, qualsevol alteració mental que afecti aquestes funcions psicològiques és causa d'alteració o anul·lació de la imputabilitat, i el forense ho ha d'expressar en els seus dictàmens pericials, perquè és de característica psíquica, o més ben dit psicopatològica.

3.1.3. Criteris jurisprudencials

Entre els diversos mètodes per a valorar la imputabilitat, la modificació o l'anul·lació d'aquesta, per alteracions psíquiques, hi ha els basats en criteris.

- **Criteri biològic.** En l'antiga jurisprudència espanyola es considerava que l'existència de malaltia mental era suficient tota sola per a fer un judici d'imputabilitat.
- **Criteri psicològic.** No té en compte l'etiqueta diagnòstica d'una manera concreta, sinó les manifestacions psicopatològiques del subjecte en el moment de cometre l'acció. És a dir, si en el moment de l'acció va tenir les facultats psíquiques prou modificades per a no conèixer l'abast d'aquesta acció i comportar-se de manera adequada a aquest coneixement.
- **Criteri mixt o biopsicològic.** La valoració de la imputabilitat s'estudia derivada tant de la concurrència de la patologia, anomalia, alteració o trastorn com dels seus efectes.

El criteri mixt és el més estès i admès per la jurisprudència, s'aplica des de fa anys i és el que recull el vigent CP de l'any 1995.

Assenyalem tot seguit algunes sentències aclaridores per a l'activitat forense. Per exemple, la sentència del TS de l'1 de juny de 1986 disposa el següent:

"el que de debò interessa al dret no són tant les classificacions clíniques com el seu reflex a l'hora d'actuar".

En la sentència del TS del 26 de novembre de 1984 es fixaven ja uns requisits perquè un disturbi psíquic pogués ser considerat com a "alienació": el seu origen ha de reconèixer una naturalesa patològica, a més ha de ser un trastorn permanent que existeixi en el moment dels fets i ha de tenir una intensitat psicopatològica tal que la seva incidència impliqui l'anul·lació de les facultats intel·lectuals o volitives que privi el subjecte de voluntat i intel·ligència per a comprendre i abastar la transcendència, antijuridicitat o injustícia dels seus actes.

I finalment, segons la sentència del TS del 22 d'octubre de 1998,

"amb la finalitat de valorar l'efecte de la malaltia mental en la responsabilitat penal cal atendre no solament el diagnòstic pericial de l'existència de psicosi, sinó les conseqüències psicològiques que la malaltia hagi tingut en la conducta de l'acusat que s'enjudicia".

Es poden establir una sèrie de requisits per a aplicar a la modificació de la imputabilitat, que al seu torn estan basats en una **quàdruple comprovació**:

- 1) **La naturalesa del trastorn.** Criteri qualitatiu. Existència d'alteració, trastorn o anomalia psíquica.
- 2) **La intensitat i el grau de la pertorbació.** Criteri quantitatiu. La intensitat del quadre psíquic afecta en major o menor grau les bases psicològiques, és a dir, la intel·ligència i la voluntat.
- 3) **La durada i la permanència de la pertorbació.** Criteri cronològic.
- 4) **La relació de causalitat en el quadre psíquic i el fet delictiu.**

Aquests requisits relatius a la valoració de la imputabilitat fan que, en alguns casos, sigui una perícia forense complexa. L'informe pericial psiquiàtric forense, en aquesta matèria, ha de comprendre els extrems següents:

- Si la persona examinada pateix o no algun tipus d'anomalia, alteració o trastorn psíquic, dependència, intoxicació o síndrome d'abstinència derivats del consum de substàncies. S'ha de realitzar una formulació diagnòstica: grup de malalties al qual correspon i quines característiques o manifestacions clíniques té, a més de l'evolució.
- El simple fet que hi hagi aquestes condicions no ha de significar, ni per si mateix ni per la seva naturalesa, l'existència de modificació de la imputabilitat.
- Si hi ha anomalia, alteració o trastorn psíquic, cal explicar les manifestacions clíniques d'aquests, quina modificació hi ha del psiquisme i si s'afecta la capacitat de conèixer i de voler, comprendre i discernir la incidència en la lliure determinació dels seus actes voluntaris.
- Si l'existència d'anomalia, alteració o trastorn psíquic es produïa en el moment de cometre el fet delictiu i si, en aquest moment, la intensitat era tal que s'originaven els efectes requerits.
- Si hi havia relació de causalitat entre la patologia i els fets concrets.

Com a consideració important, en la perícia medicoforense sempre s'ha d'individualitzar, ja que no hi ha malalties sinó malalts. L'emissió de l'informe medicoforense corresponent auxilia els jutges i els tribunals com a expressió màxima de la medicina legal.

4. Psiquiatria i dret civil

4.1. Capacitat civil

4.1.1. Concepte

La capacitat s'entén com l'aptitud legal per a exercir un dret o funció civil, política o administrativa.

Podem parlar de dos components, que són els següents:

- **Capacitat jurídica.** És l'aptitud general per a ser titular de drets i obligacions i ser part en relacions jurídiques. Aquesta aptitud la té la persona pel simple fet de ser-ho. El dret la hi reconeix. La capacitat jurídica és una conseqüència de la personalitat.
- **Capacitat d'obrar amb eficàcia jurídica.** És l'aptitud de la persona per a realitzar actes de manera directa i vàlida. És a dir, exercitar per si mateixa els seus propis drets, i en general, desenvolupar-se amb autonomia en la vida jurídica. La capacitat d'obrar de la persona està estretament relacionada amb la capacitat de voler, per la qual cosa pressuposa l'existència en la persona de qualitats i condicions que determinin la seva voluntat lliure i conscient. Exigeix, per tant, certes condicions de maduresa biològica, de maduresa psíquica i de salut mental, l'absència de les quals determina la restricció de la capacitat.

Segons R. von Krafft-Ebing, els **elements d'interès medicolegal que integren la capacitat** són els següents:

- 1) Una suma de coneixements sobre els drets i deures socials i de les regles de la vida en societat.
- 2) Un judici suficient per a aplicar-lo en un cas concret.
- 3) La fermesa de voluntat necessària per a inspirar una decisió lliure.

Les funcions psíquiques que suposen l'eix per a obrar amb coneixement en un moment determinat.

En determinades circumstàncies, pot ser que aquests elements no s'assoleixin o es perdin, com en el retard mental o en quadres neurodegeneratius, per la qual cosa el legislador ha regulat les condicions, requisits i procediments que cal seguir per a declarar la incapacitat d'una persona i establir les mesures necessàries per a la protecció adequada de l'incapaç.

4.1.2. Causes d'incapacitat

La legislació relativa a la incapacitació de persones es recull en el llibre IV, "Dels processos especials", capítol XI, "Dels processos sobre la capacitat de les persones", articles 756-763 de la LEC. En el Codi civil (CC) trobem els articles relatius a la incapacitació, com l'article 199, segons el qual ningú no pot ser declarat incapaç sinó per sentència judicial en virtut de les causes que estableix la llei, i l'article 200, que indica que són causes d'incapacitació les malalties o deficiències persistents de caràcter físic o psíquic que impedeixin a la persona governar-se per si mateixa.

Per tant, tenim les causes d'incapacitat següents:

- 1) Existència de malaltia o deficiència física o psíquica.
- 2) Que tingui caràcter persistent, permanent.
- 3) Que impedeixi a la persona governar-se per si mateixa.

Les malalties o deficiències que poden originar una situació d'incapacitat civil són:

a) Les malalties o deficiències de caràcter **psíquic** es refereixen a la disminució o pèrdua del nivell intel·lectual o de comprensió de la persona, trastorn que pot ser-hi present des del naixement en forma de retard mental i de diferent gravetat o sobrevenir posteriorment; traumatismes; quadres neurodegeneratius; etc. La malaltia comprèn qualsevol dels trastorns mentals que es diagnostiquin.

b) En les malalties o deficiències de caràcter **físic**, hi són compreses totes les malalties que, malgrat que la persona manté la salut mental i la seva capacitat de comprendre, limiten o impedeixen la possibilitat d'expressar-se, atendre les pròpies necessitats de cura, alimentació, deambulació, i altres actes de repercussió social i econòmica que es duen a terme de manera quotidiana. Estan representades sobretot per malalties cerebrals, neurològiques, sensorials i musculars.

Es tracta de patologies que, independentment que siguin físiques o psíquiques, compleixen els criteris següents.

- **Criteri patològic:** existència de la patologia amb naturalesa i profunditat suficients per a justificar les conseqüències jurídiques de la incapacitació.
- **Criteri cronològic:** persistència, cronicitat o habitualitat en l'estat actual de la ciència mèdica.
- **Criteri jurídic:** a conseqüència de la patologia, el subjecte és incapaç de proveir els seus propis interessos personals o dels seus béns morals o materials.

4.2. Intervenció medicolegal

El procediment d'incapacitació té dues premisses fonamentals, la protecció del presumpte incapaç i la transcendència d'aquesta mesura, que afecta la seva condició jurídica o estat civil i el sotmet a tutela o curatela.

El procediment d'incapacitació es regeix per la Llei 13/1983, de 24 d'octubre, de reforma del Codi civil en matèria de tutela. Posteriorment, la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor va introduir algunes modificacions sobre la pàtria potestat, internament per raó de trastorns psíquics, etc. i, més recentment, la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil. Aquesta Llei dedica el llibre IV als anomenats *processos especials*, integrats per processos sobre capacitat, filiació, matrimoni i menors.

El Ministeri Fiscal intervé sempre en aquests processos, encara que no n'hagi estat el promotor.

El jutge sol·licita el dictamen d'un facultatiu, i practica les proves que proposin les parts i quan ell ho consideri oportú. Un dels punts més importants de la tramitació del procediment d'incapacitació és l'emissió del corresponent informe medicolegal, emès pel metge forense, en què s'estableix la concurrència o no de causes d'incapacitat.

L'informe mèdic forense té com a finalitat establir el judici medicolegal sobre la capacitat del subjecte per a governar-se a si mateix i administrar els seus béns i això segons les possibles causes d'incapacitació: la malaltia i deficiència de caràcter físic o psíquic. El peritatge ha de ser minuciós i exhaustiu, i ha d'analitzar amb profunditat els elements de judici següents:

- Examen dels fets que han servit de base per a promoure la declaració d'incapacitat; concretament, els aspectes patològics físics o psíquics.
- Anàlisi dels documents mèdics relatius al presumpte incapaç: informes referits al seu estat mental i a la seva condició patològica o a la malaltia o deficiència física, i qualsevol altre disponible.

- Exploració del subjecte, reconeixement somàtic i psíquic.

El metge forense ha d'informar dels aspectes següents:

- Diagnòstic de la malaltia o deficiències físiques, orgàniques o funcionals.
- Diagnòstic psiquiàtric de la malaltia o alteracions o deficiències psíquiques.
- Coneixement i valoració de l'inici de la patologia i la permanència d'aquesta i possibilitats en l'estat actual de la ciència mèdica.
- Judici sobre la complexitat dels béns morals o materials que el subjecte ha d'atendre i defensar.
- Judici sobre la capacitat per a governar-se a si mateix o els seus interessos.

L'extensió de la incapacitació és, per tant, proporcional al grau de discerniment de l'incapacitat. Si el grau de discerniment és molt baix, perquè la malaltia és molt greu, la incapacitació serà total i es procedirà a sotmetre la persona a tutela. Si l'afecció és menys greu, i el grau de discerniment és més alt, la incapacitació serà parcial i el pacient quedarà sotmès a curatela.

Com a criteris adequats d'un procediment d'incapacitació trobem el fet de conèixer el diagnòstic mèdic i el grau de discapacitat mitjançant proves cognitives i psicològiques, establir la gravetat clínica del quadre; té una gran transcendència l'existència de vulnerabilitat de la persona, ja que, com més vulnerable sigui, més grau adquireix el criteri per a protegir-la. És important conèixer i valorar el risc social.

En cada cas concret hem de tenir en compte la capacitat de decisió i d'execució de determinades activitats que afecten la vida quotidiana de totes les persones com a activitats elementals del seu propi desenvolupament:

1) Activitats per al desenvolupament de la vida quotidiana de manera autònoma i independent, com són la higiene personal, vestir-se, menjar, comprar, la neteja, els desplaçaments, etc.

2) Activitats patrimonials, econòmiques o de repercussió administrativa o jurídica, és a dir, el control dels diners, dels comptes corrents, la capacitat de testar o bé atorgar poders, el maneig quotidià de l'economia. La capacitat de contractar.

3) **Activitats referents a matèria de salut**, responsabilitats sanitàries, el control i seguiment de tractaments, la capacitat d'atorgar consentiment en matèria de salut, la capacitat de rebre informació i intervenir correctament en el procés de presa de decisions sanitàries.

4) **Activitats socials, desplaçaments, ús de vehicles a motor, llicència d'armes.**

I, sobretot, caldria afegir el coneixement i la participació que té la persona de les circumstàncies i el procediment d'incapacitació en què es troba.

L'article 760 de la LEC parla de la sentència en els termes següents:

“La sentència que declari la incapacitació n'ha de determinar l'extensió i els límits, així com el règim de tutela o guarda a què ha de quedar sotmès l'incapacitat, i s'ha de pronunciar, si s'escau, sobre la necessitat d'internament, sens perjudici del que disposa l'article 763”.

4.2.1. Actes d'especial transcendència a efectes civils

A efectes civils hi ha actes en què és important l'estat de capacitat del subjecte per a donar consentiment. Són els següents:

- Matrimoni.
- Testamentifacció.
- Consentiment per a actuacions mèdiques (proves diagnòstiques, tractaments, etc.) o internaments en centres.
- Realització de contractes.
- Donació de béns.
- Pàtria potestat dels fills.

En el judici medicolegal que es duu a terme en aquestes situacions són prioritàries dues qüestions, si bé no podem oblidar ni l'entitat i peculiaritat de cada acte civil concret ni la individualització de cada cas. Són les següents:

1) **Exploració i valoració forense del pacient i de la capacitat que té per a realitzar aquests actes vàlidament**, encara que tingui qualsevol patiment mental, que sàpiga adonar-se de la racionalitat dels motius que l'indueixen a consentir voluntàriament en un determinat sentit o en un altre.

2) **La capacitat per a realitzar aquests actes civils que tenen gran transcendència jurídica** està en proporció inversa amb les complexitats de les disposicions preses i amb la relació que tinguin amb els hàbits i costums del subjecte.

4.3. Internament psiquiàtric

4.3.1. Classes

Tenint en compte la legislació actual i segons la participació o acceptació de l'ingrés psiquiàtric del pacient, es poden considerar els tipus d'internament següents:

1) **Voluntari.** Internaments no judicials que s'estableixen per contracte directe entre el pacient i la institució mèdica. Per a aquesta modalitat es requereix una sol·licitud signada pel pacient on expressa la seva voluntat d'ingrés.

Aquest tipus d'internament implica que el pacient pot abandonar el tractament i demanar voluntàriament l'alta, que seria preceptiu de concedir, ja que no es pot retenir ningú en contra de la seva voluntat.

No obstant això, si durant la seva permanència en la institució el pacient pateix una crisi que exigeix ingressar-lo fins i tot sense la seva voluntat expressa es passaria al tràmit d'urgència regulat per l'article 763 de la LEC.

2) **Involuntari.** Se subdivideixen, segons la jurisdicció de què es tracti, en els internaments següents:

- Internaments en l'**ordre penal.** Són acordats en procediments o causa penal i requereixen una ordre judicial. El concepte de *voluntarietat* del subjecte és aliè a aquest tipus d'internament, ja que l'àmbit propi del dret penal és la sanció i l'aplicació pertinent. El cessament de la mesura de l'internament és competència exclusiva judicial; s'informa des del punt de vista mèdic de l'estat del quadre clínic i de la seva estabilització o no.
- Internaments en l'**ordre civil:**
  - **Civils ordinaris,** no urgents. Són indicats, clínicament, pels mateixos criteris de l'internament urgent, però en aquest cas no hi ha un risc immediat que obligui al trasllat *ipso facto* a un centre psiquiàtric. Requereixen autorització judicial prèvia; el jutge, després d'examinar la persona i sentir el dictamen d'un facultatiu designat per ell, concedeix o denega l'autorització i posa els fets en coneixement del Ministeri Fiscal. En la pràctica, el jutge també sol consultar els informes del metge que tracta el pacient o altres documents que li aportin els familiars, i habitualment sol·licita el reconeixement al metge forense.
  - **Civils urgents.** En aquest cas, ens trobem davant una situació d'urgència mèdica d'origen psiquiàtric. El pacient és portat al centre psiquiàtric d'internament, que ha de comunicar l'ingrés al jutge en el termini de vint-i-quatre hores. El jutge l'autoritza *a posteriori* si ho con-

sidera pertinent, després de seguir el mateix procediment que en els casos ordinaris. Tot això segons el que disposa l'article 763 de la LEC. Que expressament disposa un termini de setanta-dues hores al jutjat perquè ratifiqui la mesura de l'internament després de l'informe previ del metge forense i del Ministeri Fiscal. En els altres aspectes, li és aplicable tot el que hem esmentat per a l'internament ordinari. Cal tenir present que tant en menors com en pacients amb sentència d'incapacitació es requereix l'autorització judicial per a l'internament en un centre psiquiàtric. L'internament de menors es realitza sempre en un establiment adequat a l'edat que tenen.

Des del punt de vista mèdic, la indicació de l'internament només queda justificada per raó de l'existència d'un trastorn psíquic, que ha d'estar suficientment acreditat per informes mèdics. Si bé la llei només recull aquest requisit per a procedir a l'internament, creiem que a més de l'existència del trastorn psíquic s'ha de complir que aquest trastorn origini uns efectes que justifiquin l'internament, com ara els següents:

- Que a conseqüència de la seva malaltia, el subjecte representi un perill o un risc clar per a ell mateix o per als altres.
- Que per a millorar l'estat psíquic del pacient no hi hagi cap altra alternativa ni opció terapèutica millor que l'internament.
- Que es pugui produir un empitjorament de l'estat clínic del pacient amb el risc d'aparició de descompensacions de la patologia.

Per a Ortega-Monasterio i Talón Navarro, els **criteris medicolegals per a l'internament per raó psíquica** són els següents:

- Risc d'acte o heteroagressivitat.
- Pèrdua o disminució greu de l'autonomia personal (amb incapacitat per a realitzar les tasques de cura personal més necessàries).
- Greu malaltia mental que, encara que no inclogui inicialment cap dels casos anteriors, comporti un risc d'agreujament si no es tracta de manera adequada.

I, finalment, s'ha de tenir en compte la **durada de l'internament**. Si es tracta d'un internament per raó d'un trastorn psíquic, és temporal, de manera que es concedeix pel temps estrictament necessari i no implica cap termini fix; la durada en aquest cas és determinada pel caràcter terapèutic-assistencial que tingui, i es perllongarà fins que desaparegui la causa que va motivar l'ingrés.

L'alta de l'internament civil és de caràcter clínic o mèdic, es comunica de la manera pertinent al jutge però no es requereix cap resolució judicial expressa. Així, segons l'article 763.4 de la LEC:

“Quan els facultatius que atenguin la persona internada considerin que no cal mantenir l'internament, han de donar l'alta al malalt i ho han de comunicar immediatament al tribunal competent”.

Òbviament, el jutge pot revisar l'autorització concedida en el seu moment, per a això pot sol·licitar informes mèdics quan vulgui, i en tot cas ho ha de fer cada sis mesos.

L'article 763.4 de la LEC eludeix l'exigència de l'exploració judicial i es limita a imposar l'obligació del centre psiquiàtric d'informar periòdicament, cada sis mesos, sobre la necessitat de mantenir la mesura, sens perjudici dels altres informes que el jutge pugui exigir quan ho consideri pertinent.

4.3.2. Intervenció medicolegal

La intervenció del metge forense en l'internament consisteix fonamentalment en l'exploració del subjecte, segons el que determinada l'article 763 de la LEC, que obliga el tribunal a escoltar el dictamen d'un facultatiu designat per ell, normalment el metge forense, per a fonamentar la decisió del jutge a l'hora d'autoritzar o denegar l'internament.

El dictamen forense ha de contenir les consideracions que serveixin, juntament amb la resta de la informació, per a prendre la decisió sobre l'internament:

1) **Valoració diagnòstica.** Pot ser molt clara després de l'exploració; és recomanable utilitzar les classificacions internacionals (DSM-IV-TR, CIE-X MC). En altres casos no és tan clar, per la qual cosa també cal considerar vàlid el diagnòstic diferit o l'internament per a establir un diagnòstic, ja que simptomatològicament apunta cap a una patologia de caràcter psiquiàtric, que de vegades exigeix una observació perllongada després de l'internament.

2) **Exposició dels fenòmens psicopatològics observats.** Les funcions psíquiques que resulten afectades i en quin grau.

3) **Manifestació sobre si la psicopatologia observada compromet o no la seva capacitat de consentir,** entenent el consentiment com l'autorització vàlida a sotmetre's voluntàriament a ser tractat, bé de manera externa o ingressat. Efecte de la psicopatologia en el malalt pel que fa a ell mateix i a la manera de relacionar-se amb els altres i el seu entorn.

4) Pronunciament sobre si es tracta d'un quadre clínic que requereix ser tractat per a aconseguir la millora del pacient. I també, si aquest tractament es pot dur a terme en règim extern, quines opcions són indicades o quines li han estat aplicades. Si s'han esgotat les possibilitats de millora i, per això, ha de ser internat.

5) Quina ha estat l'evolució fins al moment i quin pronòstic cal esperar, tant si se sotmet a tractament com si rebutja el que es proposi.

Exercicis d'autoavaluació

1. En relació amb la medicina legal i forense...

- a) neix, existeix i roman estrictament vinculada a les exigències de la justícia.
- b) aporta els coneixements mèdics i biològics necessaris per a resoldre els problemes que planteja en aquestes matèries el món del dret.
- c) la denominació *legal* té un vessant més teòric, mentre que la denominació *forense* representa un vessant més pràctic d'aquesta disciplina.
- d) Totes les opcions anteriors són correctes.

2. Respecte a la medicina legal i forense, la relació entre les ciències forenses i la criminologia implica...

- a) que la criminologia és una ciència interdisciplinària que es relaciona de manera necessària amb les ciències forenses.
- b) que la criminologia no necessita cap ciència forense ni pel que fa al contingut teòric ni a l'aplicació pràctica.
- c) que la criminologia és una disciplina molt estàtica que no rep aportacions d'altres disciplines.
- d) que es pot relacionar amb la medicina legal i forense, però no amb altres ciències forenses.

3. Quines diferències hi ha entre l'estat mental clínic i el forense?

- a) En la valoració de l'estat mental clínic s'estableixen el diagnòstic, el pronòstic i el tractament; en canvi, en el forense el diagnòstic no és estrictament necessari i té una finalitat valorativa.
- b) L'estat mental clínic es valora en el moment de l'exploració, mentre que el forense sempre és retrospectiu, es refereix al moment dels fets.
- c) Les opcions *a* i *b* són correctes.
- d) No hi ha cap diferència significativa a l'hora d'establir un diagnòstic de l'estat mental clínic o bé forense.

4. La prova pericial psiquiàtrica...

- a) és un mitjà de prova molt recent, la pràctica de la qual s'inicia en el segle XX.
- b) és realitzada per un expert i aporta als jutges i els tribunals assessorament en matèria psicopatològica o psiquiàtrica, sempre segons els preceptes legals que la regulen.
- c) és una de les proves pericials menys sol·licitades pels jutjats i els tribunals; sol ser excepcional.
- d) no és regulada per cap legislació específica; és potestat del professional que la realitza establir els criteris de regulació.

5. En relació amb l'informe psiquiàtric forense, quina de les opcions següents és falsa?

- a) És un document medicolegal de gran transcendència.
- b) Consta de diverses parts pel que fa l'estructura formal, entre les quals les consideracions medicoforense i les conclusions tenen una gran importància.
- c) S'exposa en el judici oral com a declaració per part del perit o forense.
- d) No requereix cap estructura formal i el contingut pot tractar sobre el que el perit consideri pertinent, independentment de la perícia sol·licitada.

6. Quan parlem d'"un concepte jurídic de base psicobiològica que es pot entendre com el conjunt de condicions psicobiològiques de les persones requerit per les disposicions legals vigents perquè una acció sigui compresa com a causada psíquicament i èticament per aquestes persones" ens referim al terme...

- a) *capacitat civil*.
- b) *capacitat penal d'obrar amb eficàcia jurídica*.
- c) *imputabilitat*.
- d) *responsabilitat civil*.

7. Quins criteris són aplicables davant una patologia física o psíquica possible causant d'incapacitat civil?

- a) Els criteris patològic, cronològic i jurídic.
- b) Els criteris patològic, lesional i terapèutic.
- c) Els criteris cronològic, jurídic i moral.

d) Els criteris jurídic, lesional i moral.

8. En l'entrevista psiquiàtrica forense, quines funcions psíquiques s'exploren?

- a) La consciència, l'atenció, l'orientació i la memòria.
- b) El pensament, la sensopercepció, l'afectivitat i l'estat d'ànim.
- c) La intel·ligència i la personalitat, i la mímica i el llenguatge.
- d) Totes les opcions anteriors són correctes.

9. El metge forense...

- a) pot actuar en matèries civils com la valoració de l'estat mental per a consentir en l'acte civil del matrimoni.
- b) no pot intervenir mai en matèries civils, encara que ho sol·liciti el jutge o el tribunal en situacions de determinar la capacitat de consentir en matèria de salut.
- c) pot intervenir a requeriment judicial i mitjançant una pericial psiquiàtrica en assumptes civils en què es dirimeixi la guarda i custòdia de fills.
- d) pot actuar en les situacions que es descriuen en les opcions a i c.

10. Pel que fa a l'internament psiquiàtric involuntari...

- a) només existeix en matèria civil.
- b) els criteris medicolegals inclouen, entre d'altres, el risc d'autoagressivitat i heteroagressivitat.
- c) el jutge dicta una ordre per a autoritzar un internament psiquiàtric voluntari civil.
- d) no hi ha cap termini de temps, si l'internament és urgent.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. d

2. a

3. c

4. b

5. d

6. c

7. a

8. d

9. d

10. b

Bibliografía

Associació Catalana de Metges Forenses [en línea]. <http://www.acmf.cat/psiqforense.html>

Carrasco Gómez, J. J.; Maza Martín, J. M. (2003). *Manual de psiquiatría legal y forense* (2a. ed.). Madrid: La Ley.

Checa González, M. J. (2010). *Manual práctico de psiquiatría forense*. Barcelona: Elsevier Masson.

Delgado Bueno, S. (2013). *Psiquiatría legal y forense. Tratado de medicina legal y ciencias forenses*. Barcelona: Bosch.

García Andrade, J. A. (2002). *Psiquiatría criminal y forense* (2a. ed.). Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.

Psiquitria.com [en línea]. <http://www.psiquitria.com>

Psicopatología Clínica, Legal y Forense [revista]. ISSN: 1576- 9941.

Revista Española de Psiquiatría Forense, Psicología Forense y Criminología. ISSN: 1137-1145.

Villanueva Cañadas, E. (2004). *Medicina legal y toxicología (Gisbert Calabuig)* (6a. ed.). Barcelona: Masson.